TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. kovo 17 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Intelektinė nuosavybė — Direktyva 2004/48/EB — 13 straipsnio 1 dalis — Audiovizualinis kūrinys — Teises pažeidžianti veikla — Žala — Apskaičiavimo taisyklės — Vienkartinė suma — Neturtinė žala — Įtraukimas“

Byloje C-99/15

dėl 2015 m. sausio 12 d. *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. vasario 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Christian Liffers

prieš

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, anksčiau – *Gestevisión Telecinco SA*,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. L. da Cruz Vilaça, teisėjai F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits ir M. Berger (pranešėja),

generalinis advokatas M. Wathelet,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Ch. Liffers, atstovaujamo advokato E. Jordi Cubells,

— *Producciones Mandarina SL*, atstovaujamos advokato A. González Gozalo,

— *Mediaset España Comunicación SA*, atstovaujamos advokato R. Seel,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos M. Sampol Pucurull,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Kemper,

* Proceso kalba: ispanų.

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos D. Colas ir D. Segoin,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

— Europos Komisijos, atstovaujamos E. Gippini Fournier ir F. Wilman,

susipažinęs su 2015 m. lapkričio 19 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (OL L 157, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 2 t., p. 32) 13 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Ch. Liffers (viena šalis) ginčą su *Producciones Mandarina SL* (toliau – *Mandarina*) ir *Mediaset España Comunicación SA* (anksčiau – Gestevisión Telecinco SA; toliau – *Mediaset*) (kita šalis) dėl veiklos, susijusios su intelektinės nuosavybės teisės pažeidimu.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2004/18 10, 17 ir 26 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(10) Šios direktyvos tikslas – suderinti [valstybių narių] teisės sistemas, kad vidaus rinkoje būtų užtikrintas aukštas, vienodas ir vieningas [intelektinės nuosavybės] apsaugos lygis.

<…>

(17) Šioje direktyvoje numatytos priemonės, procedūros ir gynimo būdai kiekvienu atveju turėtų būti nustatomi taip, kad būtų tinkamai atsižvelgta į konkretaus atvejo specifines ypatybes, įskaitant kiekvienos intelektinės nuosavybės teisės savybes ir atitinkamais atvejais tyčinį ar netyčinį pažeidimo pobūdį.

<…>

(26) Siekiant kompensuoti patirtą žalą dėl pažeidimo, kurį padarė pažeidėjas, vykdęs veiklą žinodamas arba pagrįstai galėjęs žinoti, kad dėl tokios veiklos bus įvykdytas toks pažeidimas, teisių turėtojui turėtų būti skiriama tokia žalos atlyginimo suma, kuri leistų atsižvelgti į visus svarbius aspektus, tokius kaip teisių turėtojo negautos pajamos arba pažeidėjo neteisėtai gauta nauda ir atitinkamais atvejais moralinė teisių turėtojui padaryta žala. Kaip alternatyvą, pavyzdžiui, kai yra sunku nustatyti faktiškai patirtą žalą, ją būtų galima nustatyti pagal autorinį atlyginimą ar vienkartinį mokestį, kuris būtų sumokėtas, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis tomis intelektinės nuosavybės teisėmis. Siekiama ne numatyti pareigą nustatyti baudžiamąsias žalos atlyginimo sumas, o užtikrinti, kad kompensacija būtų paremta objektyviu kriterijumi, atsižvelgiant į teisių turėtojo patirtas išlaidas, tokias kaip identifikavimo ir tyrimų sąnaudos.“

4 Šios direktyvos 13 straipsnio „Žala“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos teismo institucijos nukentėjusiojo asmens prašymu reikalautų [iš] pažeidėjo, kuris žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti dalyvavo teises pažeidžiančioje veikloje, atlyginti teisių turėtojui žalą, kuri atitiktų faktiškai jo patirtus nuostolius dėl pažeidimo.

Nustatydamos nuostolių [žalos] dydį, teismo institucijos:

a) atsižvelgia į visus atitinkamus aspektus, tokius kaip neigiamos ekonominės pasekmės, įskaitant negautas pajamas, kurių neįgijo nukentėjusioji šalis, neteisėtai gautą pažeidėjo naudą ir atitinkamais atvejais kitus ne ekonominius veiksnius, tokius kaip dėl pažeidimo teisių turėtojo patirtą moralinę žalą;

arba

b) kaip alternatyvą a punktui, jos gali atitinkamais atvejais nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą, remdamosi tokiais elementais kaip bent autorinis atlyginimas ar vienkartinis mokestis, kuris būtų sumokėtas, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis atitinkama intelektinės nuosavybės teise.

<…>“

Ispanijos teisė

5 Įstatymo dėl intelektinės nuosavybės, patvirtinto 1996 m. balandžio 12 d. Karaliaus įstatyminiu dekretu Nr. 1/1996, patvirtinančiu Įstatymo dėl intelektinės nuosavybės kodifikuotą redakciją, kuri numato, patikslina ir suderina šioje srityje taikomas teisės nuostatas (BOE Nr. 97, p. 14369), iš dalies pakeistu 2006 m. birželio 5 d. Įstatymu Nr. 19/2006, kuriuo išplečiamos intelektinės ir pramoninės nuosavybės teisių apsaugos priemonės ir nustatomos procedūrinės taisyklės siekiant palengvinti įvairių Bendrijos reglamentų taikymą (*ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios*, BOE Nr. 134, p. 21230; toliau – Intelektinės nuosavybės įstatymas), 140 straipsnyje nustatyta:

„1. Apskaičiuojant pažeistos teisės turėtojui atlyginamą žalą atsižvelgiama ne tik į patirtų nuostolių dydį, bet ir į dėl jo teisės pažeidimo negautas pajamas. Apskaičiuojant žalos dydį prireikus įtraukiamos su tyrimu susijusios išlaidos, patirtos siekiant gauti tinkamus įrodymus, kurie patvirtintų teisme nagrinėjamo pažeidimo padarymą.

2. Atlygintinos žalos dydis nustatomas pagal nukentėjusio asmens pasirinktą vieną iš šių kriterijų:

a) atsižvelgiant į neigiamas ekonomines pasekmes nukentėjusiai šaliai, įskaitant negautas pajamas ir dėl neteisėto naudojimosi atitinkama teise pažeidėjo gautą naudą. Patirta neturtinė žala turi būti atlyginta, net kai neįrodyta, kad buvo padaryta turtinė žala. Kad būtų nustatytas neturtinės žalos dydis, turi būti įvertintos teisės pažeidimo aplinkybės, pažeidimo sunkumas ir neteisėto kūrinio platinimo mastas;

b) atsižvelgiant į sumą, kurią nukentėjęs asmuo gautų kaip atlygį, jeigu pažeidėjas būtų prašęs leidimo pasinaudoti atitinkama intelektinės nuosavybės teise.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

6 Ch. Liffers yra audiovizualinio kūrinio *Dos patrias, Cuba y la noche* („Dvi tėvynės: Kuba ir naktis“) režisierius, scenaristas ir prodiuseris. Šiame kūrinyje pasakojamos šešios skirtingų Havanos (Kuba) gyventojų, kuriuos sieja homoseksuali ar transseksuali pakraipa, asmeninės intymios istorijos.

7 *Mandarina* sukūrė dokumentinį filmą apie vaikų prostituciją Kuboje, kuriame naudojant slaptą kamerą parodoma nusikalstama veikla. Šiame dokumentiniame filme panaudotos kai kurios ištraukos iš kūrinio *Dos patrias, Cuba y la noche*, nors Ch. Liffers leidimo tam nebuvo prašyta. Šį dokumentinį filmą rodė Ispanijos televizijos kanalas *Telecinco*, kuris priklauso *Mediaset*.

8 Ch. Liffers pateikė ieškinį *Juzgado de lo Mercantil n. 6 de Madrid* (Madrido komercinių bylų teismas Nr. 6), pareiškiamą *Mandarina* ir *Mediaset*, kuriuo prašė šį teismą, be kita ko, nurodyti *Mandarina* ir *Mediaset* nutraukti bet kokį jo intelektinių teisių pažeidimą ir įpareigoti jas sumokėti 6 740 EUR už jam priklausančių teisių naudoti kūrinį pažeidimą ir papildomai 10 000 EUR jo patirtai neturtinei žalai atlyginti.

9 Atlygintinos žalos, atsiradusios dėl teisių naudoti jo kūrinį pažeidimo, dydį Ch. Liffers nustatė remdamasis autorinio atlyginimo ar vienkartinio mokesčio, kurį *Mandarina* ir *Mediaset* būtų turėjusios jam sumokėti, jeigu būtų prašiusios jo leidimo pasinaudoti nagrinėjama intelektinės nuosavybės teise, dydžiu; tai reiškė, kad buvo pritaikytas Intelektinės nuosavybės įstatymo 140 straipsnio 2 dalies b punktas, pagal kurį apskaičiuojant atlygintinos žalos dydį pažeistos intelektinės nuosavybės teisės turėtojui leidžiama remtis autorinio atlyginimo ar vienkartinio mokesčio, kurį pažeidėjas būtų turėjęs sumokėti, jeigu būtų prašęs leidimo pasinaudoti šia teise, dydžiu (toliau – hipotetiniai mokesčiai). Pagal šį apskaičiavimo būdą, skirtingai nei pagal numatytą to paties straipsnio 2 dalies a punkte, iš atlyginti žalą prašančio asmens nereikalaujama nustatyti faktiškai patirtos žalos dydį. Šiuo tikslu Ch. Liffers rėmėsi Audiovizualinių kūrinių autorių teisių administravimo tarnybos (*Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales*) nustatytais tarifais. Prie taip apskaičiuotos turtinės žalos Ch. Liffers pridėjo fiksuotą sumą, kuri, jo manymu, atitiko jo patirtą neturtinę žalą.

10 *Juzgado de lo Mercantil n. 6 de Madrid* (Madrido komercinių bylų teismas Nr. 6) iš dalies patenkino Ch. Liffers ieškinį ir įpareigojo *Mandarina* ir *Mediaset*, be kita ko, sumokėti jam 3 370 EUR dėl šio pažeidimo patirtai turtinei žalai atlyginti ir 10 000 EUR neturtinei žalai atlyginti. Išnagrinėjęs apeliacinį skundą *Audiencia provincial de Madrid* (Madrido provincijos teismas) atlygintinos turtinės žalos sumą sumažino iki 962,33 EUR ir visiškai panaikino sprendimą įpareigoti *Mandarina* ir *Mediaset* atlyginti neturtinę žalą. Pastarojo teismo nuomone, atsižvelgiant į tai, kad Ch. Liffers pasirinko Intelektinės nuosavybės įstatymo 140 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą apskaičiavimo būdą, kuris paremtas hipotetiniais mokesčiais, jis nebegalėjo reikalauti atlyginti ir neturtinę žalą. Siekdamas šios žalos atlyginimo jis turėjo pasirinkti minėto straipsnio 2 dalies a punkte numatytą apskaičiavimo būdą. Pasirinkus vieną apskaičiavimo būdą negalima remtis antruoju, kitaip tariant, negalima vienu metu taikyti abiejų apskaičiavimo būdų.

11 Kasaciniame skunde, kurį padavė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas), Ch. Liffers teigia, kad bet kuriuo atveju turi būti priteistas neturtinės žalos atlyginimas, nesvarbu, ar atlyginti žalą prašantis asmuo rėmėsi Intelektinės nuosavybės įstatymo 140 straipsnio 2 dalies a punkte ar b punkte nurodytu apskaičiavimo būdu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl to, kaip aiškinti Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalį ir Intelektinės nuosavybės įstatymo 140 straipsnio 2 dalį, kuriuo minėtą direktyvos nuostatą siekiama perkelti į Ispanijos teisę.

12 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalį galima aiškinti taip, kad dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo nukentėjęs asmuo, kuris reikalauja atlyginti turtinę žalą, apskaičiuotą remiantis autorinio atlyginimo ar vienkartinio mokesčio suma, kuri būtų jam sumokėta, jeigu pažeidėjas būtų prašęs leidimo pasinaudoti nagrinėjama intelektinės nuosavybės teise, neturi teisės prašyti atlyginti ir jam padarytą neturtinę žalą?“

Dėl prejudicinio klausimo

13 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją nukentėjusiam dėl jam priklausančios intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo asmeniui, kuris reikalauja atlyginti jam padarytą turtinę žalą, apskaičiuotą pagal šio straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punktą, remiantis hipotetiniais mokesčiais, nesuteikiama teisė prašyti atlyginti ir neturtinę žalą, kaip numatyta minėto straipsnio 1 dalies antros pastraipos a punkte.

14 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (Sprendimo *Surmačs*, C-127/14, EU:C:2015:522, 28 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

15 Pirma, kiek tai susiję su Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punkto tekstu, reikia konstatuoti, kad jame neturtinė žala nėra minima kaip elementas, į kurį teismo institucijos turi atsižvelgti apskaičiuodamos teisės turėtojui atlygintinos žalos dydį, tačiau galimybė atsižvelgti į tokios žalos rūšį neatmetama. Šioje nuostatoje numatyta galimybė nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą remiantis „bent“ joje nurodytais elementais leidžia apskaičiuojant tokią sumą įtraukti kitus elementus, kaip antai prireikus tokios teisės turėtojui padarytą atlygintiną neturtinę žalą.

16 Antra, reikia pabrėžti, kad tokią išvadą patvirtina nagrinėjamos nuostatos konteksto analizė.

17 Viena vertus, Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtinta bendroji taisyklė, pagal kurią kompetentingos teismo institucijos turi įpareigoti pažeidėją atlyginti pažeistos intelektinės nuosavybės teisės turėtojui žalą, „kuri atitiktų faktiškai jo patirtus nuostolius dėl pažeidimo“. Kaip savo išvados 28 punkte nurodė generalinis advokatas, neturtinė žala, kaip antai žala kūrinio autoriaus reputacijai (jeigu ji įrodoma), yra autoriaus faktiškai patirtos žalos dalis.

18 Todėl pačia Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punkto, siejamo su 1 dalies pirma pastraipa, formuluote atmetama galimybė nagrinėjamos teisės turėtojui atlygintinos žalos apskaičiavimą grįsti tik hipotetinių mokesčių suma, kai toks teisės turėtojas iš tikrųjų patiria neturtinę žalą.

19 Kita vertus, pažymėtina, kad kompetentingos teismo institucijos gali taikyti Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punkte numatytą vienkartinės sumos apskaičiavimo būdą kaip alternatyvą tik „atitinkamais atvejais“.

20 Kaip aiškinama minėtos direktyvos 26 konstatuojamojoje dalyje, ši formuluotė taikoma, „pavyzdžiui, kai yra sunku nustatyti faktiškai patirtą žalą“. Tokiomis aplinkybėmis žala gali būti apskaičiuojama remiantis tokiais elementais kaip autorinis atlyginimas ar vienkartinis mokestis, kurie paprastai mokami už naudojimąsi intelektinės nuosavybės teise, tačiau taip neatsižvelgiama į galimai patirtą neturtinę žalą.

21 Galiausiai dėl Direktyva 2004/48 siekiamų tikslų visų pirma reikia priminti, kad pagal jos 10 konstatuojamąją dalį šia direktyva siekiama, be kita ko, užtikrinti aukštą, vienodą ir vieningą intelektinės nuosavybės apsaugos lygį vidaus rinkoje.

22 Be to, iš šios direktyvos 17 konstatuojamosios dalies matyti, kad joje nurodytos priemonės, procedūros ir gynimo būdai kiekvienu atveju turėtų būti nustatomi taip, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į konkretaus atvejo specifines ypatybes.

23 Galiausiai minėtos direktyvos 26 konstatuojamojoje dalyje, be kita ko, nurodyta, kad siekiant kompensuoti patirtą žalą dėl pažeidimo, kurį padarė pažeidėjas, intelektinės nuosavybės teisės turėtojui turėtų būti skiriama tokia žalos atlyginimo suma, kuri leistų atsižvelgti į visus svarbius aspektus ir, be kita ko, į jam padarytą neturtinę žalą.

24 Taigi, iš Direktyvos 2004/48 10, 17 ir 26 konstatuojamųjų dalių matyti, kad šia direktyva siekiama aukšto intelektinės nuosavybės teisių apsaugos lygio, kurį nustatant būtų atsižvelgiama į konkretaus atvejo specifiką ir kuris būtų paremtas žalos apskaičiavimo būdu, kuriuo būtų siekiama atspindėti šią specifiką.

25 Atsižvelgiant į Direktyvos 2004/48 tikslus, jos 13 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ja nustatomas principas, pagal kurį apskaičiuojant intelektinės nuosavybės teisės savininkui atlygintinos žalos dydį reikia siekti tokiam teisės savininkui užtikrinti visos jo „faktiškai patirtos“ žalos atlyginimą, įtraukiant ir galimai patirtą neturtinę žalą.

26 Kaip matyti iš šio sprendimo 20 punkto, nustatant vienkartinę turimos sumokėti atlygintinos žalos sumą, kuri grindžiama tik hipotetiniais mokesčiais, atsižvelgiama tik į turtinę žalą, kurią patyrė atitinkamas intelektinės nuosavybės teisės turėtojas, ir siekiant, kad būtų atlyginama visa žala, tokiam teisės turėtojui reikia suteikti teisę, be taip apskaičiuotos žalos, prašyti atlyginti neturtinę žalą, kurią jis galėjo patirti.

27 Tokiomis aplinkybėmis į prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 13 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją asmeniui, nukentėjusiam dėl jam priklausančios intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo, kuris reikalauja atlyginti jam padarytą turtinę žalą, apskaičiuotą pagal šio straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punktą, remiantis hipotetiniais mokesčiais, suteikiama teisė prašyti atlyginti ir neturtinę žalą, kaip numatyta minėto straipsnio 1 dalies antros pastraipos a punkte.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 13 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją nukentėjusiam dėl jam priklausančios intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo asmeniui, kuris reikalauja atlyginti jam padarytą turtinę žalą, apskaičiuotą pagal šio straipsnio 1 dalies antros pastraipos b punktą, remiantis autoriniu atlyginimu ar vienkartiniu mokesčiu, kuris būtų jam sumokėtas, jei pažeidėjas būtų prašęs tokio asmens leidimo naudotis atitinkama intelektinės nuosavybės teise, suteikiama teisė prašyti atlyginti ir neturtinę žalą, kaip numatyta minėto straipsnio 1 dalies antros pastraipos a punkte.

Parašai.